

Eiropas Savienības Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par krimināltiesiskas atbildes rīcības pastiprināšanu pret radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma

ŅEMOT VĒRĀ, ka radikalizācija, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, tās daudzšķautņainās un dinamiskās būtības dēļ rada nozīmīgus un mainīgus izaicinājumus, kuri ir jārisina arī tiesu iestāžu līmenī galvenokārt dalībvalstīs, bet attiecīgos gadījumos saskaņā ar Līgumiem arī Eiropas līmenī, sniedzot koordinētu atbalstu;

ATGĀDINOT, ka saistībā ar Eiropas Savienības terorisma apkarošanas stratēģiju ^[1] Padome 2014. gada jūnijā pieņēma pārskatītu "ES Radikalizācijas un teroristu vervēšanas apkarošanas stratēģiju" ^[2] un 2014. gada decembrī ^[3] un 2015. gada jūnijā ^[4] norādīja uz to, cik svarīga ir šīs parādības novēršana un apkarošana, kas ir turpmākās rīcības prioritāte;

ATGĀDINOT, ka Eiropadome 2015. gada 12. februāra paziņojumā ^[5] uzsvēra, ka ir jārada iniciatīvas attiecībā uz rehabilitāciju tiesu iestāžu kontekstā, lai vērstos pret faktoriem, kas veicina radikalizāciju, kura noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, tostarp cietumos;

PAMATOJOTIES UZ 2015. gada 29. un 30. janvārī notikušajām tieslietu ministru diskusijām par efektīvu tiesu iestāžu atbildes rīcību pret radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, kuras vainagojās ar Rīgas Kopīgo paziņojumu, kā arī 2015. gada 13. martā ministru pusdienu laikā notikušajām debatēm, un pavisam nesen, 2015. gada 19. oktobrī, notikušās šim jautājumam veltītās ministru konferences rezultātiem;

ŅEMOT VĒRĀ TO, ka Komisijas paziņojumā "Radikalizācijas, kas rada terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu, novēršana: ES atbildes pasākumu efektivitātes stiprināšana" ^[6], 2015. gada aprīlī Eiropas Drošības programmā ^[7], kā arī 2015. gada jūnijā Padomes secinājumos par Eiropas Savienības iekšējās drošības atjaunoto stratēģiju ^[8] šie specifiskie jautājumi – saikņu vājināšana, rehabilitācija un deradikalizācija / radikalizācijas apkarošana – tiek uzskatīti par vienu no rīcības prioritātēm nākamajos gados;

Eiropas Savienības Padome un Padomē sanākušās dalībvalstis

UZSKATA, ka ir nepieciešams īstenot starpnozaru un vairākdisciplīnu pieeju, lai efektīvi apkarotu radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, ņemot vērā visus dažādos aspektus: novēršanu, izmeklēšanu, saukšanu pie atbildības, notiesāšanu, rehabilitāciju un reintegrāciju;

UZSKATA, ka šajā nolūkā starp visām attiecīgajām publiskajām un privātajām ieinteresētajām personām, jo īpaši prokuroriem un tiesnešiem, ir nepieciešams ar esošajiem tiesību instrumentiem un politikas pasākumiem nodrošināt pienācīgu koordināciju un sinerģijas, pilnībā ievērojot tiesiskumu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu,

PIENĀCĪGI ŅEMOT VĒRĀ riskus sabiedriskajai drošībai,

APZINOTIES, ka atkarībā no tā, kādas ir faktiskās vajadzības un katrai vietējai situācijai specifiskie riski, valstu tiesību sistēmas un tiesu organizācija, kā arī iesaistītās puses un ieinteresētās personas, ir vajadzīga diferencēta un tādējādi arī katram konkrētajam gadījumam pielāgota pieeja,

Tādēļ SECINA, ka turpmāk izklāstītās darbības sekmēs krimināltiesisku atbildes rīcību pret radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, MUDINA visas attiecīgās ieinteresētās personas atbilstošās darbības īstenot, kad vien iespējams un kur vien iespējams, un UZSVER vietējo dalībnieku būtisko nozīmi.

- Dalībvalstīm – īstenot pārdomātu un konkrētam gadījumam pielāgotu politiku, ar kuru cietumos novērš radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, un kura ir pielāgota apstākļiem valstī un iesaistīto personu vajadzībām, kurā varētu ietvert šādus elementus:

- izstrādāt riska novērtējuma rīkus un rīkus, lai konstatētu agrīnas radikalizācijas pazīmes, un stiprināt informācijas apmaiņu starp dažādiem dalībniekiem krimināltiesību jēdē;
- cietumos nodrošināt adekvātu skaitu labi apmācītu reliģisko pārstāvju un sniegt atbalstu sociālajiem darbiniekiem un padomdevējiem;
- cietumniekiem piedāvāt iespēju cietumā apgūt kritiskas domāšanas iemaņas un attīstīt tās;
- nodrošināt drošu vidi cietumā, lai īstenotu efektīvas rehabilitācijas un reintegrācijas programmas, uzmanību pievēršot cieņas un mīļdarbības līmenim starp cietuma darbiniekiem un cietumniekiem;
- šajā sakarā turpināt uzlabot apstākļus ieslodzījuma vietās atbilstīgi izstrādātajiem noteikumiem un nepārtrauktajam darbam, ko šajā jomā veic Eiropas Padome.

- Šajā sakarā dalībvalstīm – izmantot gūtās mācības, paraugpraksi un ieteikumus, ko ierosināja RAN un jo īpaši RAN cietumu un probācijas iestāžu darba grupa; jaunākie ieteikumi ir 2015. gada oktobra kopsavilkuma dokumentā "Cīņa ar radikalizāciju cietumā un saistībā ar nosacītu atbrīvošanu".

- RAN – turpināt nodrošināt platformu labas prakses apmaiņai šajā jomā un sniegt ieguldījumu Austrijas, Francijas un Vācijas 2008. gadā izstrādātās rokasgrāmatas pārskatīšanā par to, kā cīnīties pret radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, jo īpaši cietumos.

- Dalībvalstīm – attiecīgā gadījumā izstrādāt deradikalizācijas / saikņu vājināšanas / rehabilitācijas programmas cietumos, gatavojoties cietumnieku atbrīvošanai, un programmas pēc atbrīvošanas, lai veicinātu reintegrāciju.

- Dalībvalstīm – izmantot RAN izcilības centru, un RAN izcilības centram – vajadzības gadījumā piedāvāt atbalstīt dalībvalstis šādu programmu izveidē.

2. Saikšanai pie atbildības un/vai brīvības atņemšanai alternatīvi vai to papildinoši pasākumi

- Dalībvalstīm – ar daudzdisciplīnu pieeju un holistiskā veidā pievērsties tam, kā tās izturas pret ārvalstu kaujiniekiem teroristiem, tostarp attiecīgā gadījumā daloties ar attiecīgo informāciju starp tiesībsargāšanas iestādēm, drošības dienestiem un prokuratūru, un vajadzības gadījumā ar vietējām iestādēm un sociālajiem darbiniekiem; to varētu darīt, izveidojot daudzdisciplināras struktūras vai darba metodes vai citādi nodrošinot, ka turpmākie pasākumi saistībā ar lietām tiek veikti integrētā veidā.

- Dalībvalstīm – pilnvērtīgi izmantot ECRIS un Komisijai – iesniegt priekšlikumu paplašināt ECRIS, ietverot tajā arī trešo valstu valstspiederīgos.

- Dalībvalstīm – savas valsts tiesu organizācijas ietvaros un izmantojot elastību savā (juvenālās) kriminālās justīcijas sistēmā, apsvērt katram konkrētajam gadījumam pielāgotu pieeju, kura balstīta uz pamatīgu riska novērtējumu un kurā pienācīgi ņemti vērā drošuma un sabiedrības drošības apsvērumi, tostarp visos procedūras posmos attiecīgā gadījumā saikšanai pie atbildības un/vai brīvības atņemšanai alternatīvi vai to papildinoši pasākumi, piemēram, rehabilitācija, tostarp kā priekšnosacījums nosacītai atbrīvošanai vai cietumsoda atcelšanai.

- Dalībvalstīm – apsvērt iespēju izmantot un turpināt attīstīt riska novērtējuma rīku tiesu iestāžu vajadzībām, ko izmanto, kad apsver minētos alternatīvos vai papildinošos pasākumus, balstoties uz individuālu pieeju, tostarp iespēju regulāri risku atkārtoti novērtēt, ņemot vērā to, ka deradikalizācija ir dinamisks process; šajā sakarā izmantot darbu, ko jau ir paveikusi Eiropas Padome un Starptautiskais terorisma apkarošanas centrs (ICCT).

3. Integrācija, rehabilitācija un reintegrācija

- Dalībvalstīm – vadīt centienus pievērsties terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu izraisošas radikalizācijas pamatā esošajiem faktoriem ar mērķtiecīgu profilakses paņēmieni palīdzību, izstrādājot kohēziju sekmējošas darbības un programmas, tostarp izglītības jomā, ar kurām veicina pamattiesības, tiesiskumu un demokrātiju un mudina veidot iekļaujošas, iecietīgas un plurālistiskas sabiedrības.

- Vietējām, valsts, Eiropas un starptautiskām iestādēm kopā ar pilsonisko sabiedrību – izstrādāt metodes un rīkus stereotipu graušanai un nākt klajā ar atspēkojošiem vēstījumiem, kas paredzēti dažādām mērķgrupām, tostarp izveidojot tīklus un publisku telpu dialogam.

- Šajā sakarā dalībvalstīm ar Komisijas un attiecīgo ES aģentūru atbalstu – īpaši pievērsties jautājumam par interneta izmantošanu terorisma radikalizēšanas un vervēšanas vajadzībām, kā arī naida kurināšanai tiešsaistē, ar ko vairo bailes, izplata nepareizus pieņēmumus un stereotipus par konkrētām kopienām un grupām un musina uz vardarbību un naidu; jo īpaši to darīt, izstrādājot, tostarp kopā ar interneta pakalpojumu sniedzējiem, sadarbību stratēģiskās komunikācijas jomā un attiecīgā gadījumā izveidojot vienības ziņošanai par interneta saturu (Internet referral Units), piemēram, turpinot sniegt finansiālu un citādu atbalstu Eiropola vienībai ziņošanai par interneta saturu un Sirijas Stratēģiskās komunikācijas konsultatīvajai grupai.

- Dalībvalstīm – pielāgojot situācijai valstī un konkrētajam gadījumam, īstenot pasākumus, ar ko sekmē rehabilitāciju, deradikalizāciju vai saikņu vājināšanu gan cietumā, gan ārpus tā un to personu reintegrāciju sabiedrībā, kuras atgriežas un kurām nav atļauts ceļot.
- Dalībvalstīm – iesaistīt cietušos un rehabilitētus bijušos ārvalstu kaujiniekus teroristus, kā arī sociālos darbiniekus, kopienas un ģimenes.
- Dalībvalstīm – savstarpēji apmainīties ar pieredzi un paraugpraksi saistībā ar rehabilitāciju, deradikalizāciju un saikņu vājināšanu gan cietumā, gan ārpus tā.
- Dalībvalstīm – izmantot RAN izcilības centra īpašās zināšanas, un RAN izcilības centram – vajadzības gadījumā piedāvāt atbalstīt dalībvalstis šādu programmu izveidē.

4. Apmācība

- Dalībvalstīm – nodrošināt resursus, lai pastāvīgi, starpdisciplinārā veidā un izmantojot ES un starptautiskā līmenī pieejamo atbalstu, sniegtu adekvātu apmācību visiem dalībniekiem (ieslodzījuma vietu personālam, probācijas un tiesu iestāžu darbiniekiem utt.), kuri ir iesaistīti darbā ar radikalizētiem vardarbīgiem ekstrēmistiem vai radikalizēšanās riskam pakļautiem cilvēkiem.
- Eiropas Tiesiskās apmācības tīklam (EJTN), CEPOL, izmantojot Eurojust, Radikalizācijas izpratnes tīkla (RAN) izcilības centra un attiecīgā gadījumā Eiropas Probācijas konfederācijas (CEP) un EuroPris ekspertu zināšanas – sniegt dalībvalstīm atbalstu ar dažādām apmācībām (tradicionāliem kursiem, tīmekļsemināriem, darbinieku apmaiņu, ...) visiem krimināltiesību jomas dalībniekiem, kuri nodarbojas ar terorisma jautājumiem; šajā kontekstā īpaša uzmanība būtu jāpievērš risku novērtēšanas metodoloģijai un rehabilitācijas programmu izstrādei, brīvības atņemšanas alternatīvu izmantošanai, kā arī līdzīgām apmācību iespējām tiesu iestāžu sistēmā neietilpstošiem dalībniekiem, kuri ir iesaistīti darbā ar radikalizētām personām.

5. Mācīties no pārraudzības un apmainīties ar paraugpraksi

- Eurojust, izmantojot pārskatus par spriedumiem terorisma lietās (Terrorism Convictions Monitor – TCM), – turpināt pārraudzīt tendences un notikumu attīstību saistībā ar piemērojamo tiesisko regulējumu un attiecīgo judikatūru dalībvalstīs attiecībā uz terorismu un vardarbīgu radikalizāciju, tostarp saukšanas pie atbildības un brīvības atņemšanas alternatīvu izmantošanu, un tādā veidā palīdzēt turpmāk attīstīt kriminālpolitiku attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem teroristiem.
- Eurojust, RAN (darba grupās, kā arī izcilības centrā), EJTN un attiecīgā gadījumā Eiropolam, kā arī CEP un EuroPris – veicināt esošās valstu prakses un tās piemērošanā gūtās pieredzes apmaiņu, izmantojot arī citās attiecīgās struktūrās (jo īpaši UNICRI^[9] un GCTF^[10]) veikto darbu saistībā ar krimināltiesiskas atbildes rīcību uz radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, īpaši jautājumiem, kas skatīti 1.–4. punktā:

- brīvības atņemšanas vietu struktūra un organizācija;
- riska novērtēšanas instrumenti, kas būtu jāizmanto tiesnešiem, prokuroriem un ieslodzījuma vietu personālam, lai novērtētu, kādu riska līmeni rada ārvalstu kaujinieki teroristi un personas, kas atgriežas;
- "šķirošanas" sistēmas, kuru mērķis ir novērtēt katrā atsevišķā gadījumā vispiemērotāko "virzienu";
- saukšanai pie atbildības un/vai brīvības atņemšanai alternatīvi vai to papildinoši pasākumi, īpaši rehabilitācijas programmas gan cietumos, gan ārpus tiem;
- sadarbība starp attiecīgiem iesaistītiem dalībniekiem gan tiesu sistēmas kontekstā, gan ārpus tās, tostarp apmācība;
- kriminālpolitika attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem teroristiem;
- interneta un sociālo platformu izmantošana.

6. Finansējums

- Komisijai – sekmēt minētos pasākumus ar ES finansējumu apmācību programmām, kas paredzētas dažādām iesaistītām ieinteresētajām personām, un konkrētiem projektiem, ievērojot attiecīgo finansēšanas programmu noteikumus.
- Komisijai – darīt dalībvalstīm pieejamu finansējumu, lai tās varētu attīstīt deradikalizācijas / rehabilitācijas programmas gan cietumos, gan izmantošanai kriminālprocesos, jo īpaši, prioritārā kārtā pārņemot noderīgus dalībvalstu paraugprakses piemērus, kā arī atbalstīt šādu programmu izveidošanu RAN izcilības centrā.
- Dalībvalstīm – īstenot speciālus projektus, kuru mērķis ir labāk īstenot tiesību aktus rasisma un ksenofobijas jomā, tostarp apmācot tiesnešus, prokurus un policiju; Komisija šim nolūkam darīs pieejamu mērķfinansējumu.
- Dalībvalstīm – atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju centienus veicināt iecietību un vērsties pret naida noziegumiem un naidu kurinošiem izteikumiem, tostarp, izstrādājot atbildes vēstījumus tiešsaistē; Komisijai – sniegt ieguldījumu šajos centienos.
- Komisijai – ar Eiropas Sociālā fonda palīdzību veicināt sociālās integrācijas politikas īstenošanu.
- Dalībvalstīm – mudināt dažādās iesaistītās ieinteresētās personas, tostarp krimināltiesību jomas dalībniekus, vietējās iestādes un pilsonisko sabiedrību, pilnībā izmantot pieejamo finansējumu.

- Šie pasākumi būtu jāveic, nepārsniedzot daudzgadu finanšu shēmā paredzētos finanšu resursus, un šie jautājumi būtu jāiekļauj shēmas starpposma pārskatā.

7. Ārējie aspekti

- ES – veicināt starptautiska mēroga krimināltiesisku atbildes rīcību pret radikalizāciju, kas noved pie terorisma un vardarbīga ekstrēmisma, un palīdzēt trešo valstu partneriem šajā sakarā, pienācīgi ņemot vērā apstākļus uz vietas un drošuma un sabiedrības apsvērumus.

AICINA prezidentvalsti, Komisiju un ES terorisma apkarošanas koordinatoru attiecīgā gadījumā ziņot Padomei par to, kā virzās šo secinājumu īstenošana.

[1] 14469/4/05

[2] 9956/14

[3] 16526/14

[4] 9951/15

[5] SN 10/15

[6] 5451/14

[7] 8293/15

[8] 9798/15

[9] ANO Starpreģionālais noziedzības un tieslietu pētniecības institūts

[10] Globālais terorisma apkarošanas forums

Press office - General Secretariat of the Council of the EU

Rue de la Loi 175 - B-1048 BRUSSELS - Tel.: +32 (0)2 281 6319

press@consilium.europa.eu - www.consilium.europa.eu/press